

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه اقتصاد

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی علوم اقتصادی

بررسی رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی
در کشورهای عضو کنفرانس اسلامی دوره (۱۹۷۰-۲۰۰۵)

استاد راهنما:

دکتر مصطفی عمادزاده

استاد مشاور:

دکتر سید کمیل طیبی

پژوهشگر:

صابره السادات زین العابدین

مرداد ماه ۱۳۸۹

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این
پایان‌نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه اقتصاد

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی علوم اقتصادی خانم صابره

السادات زین العابدین تحت عنوان

بررسی رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی
در کشورهای منتخب عضو کنفرانس اسلامی دوره
(۲۰۰۵-۱۹۷۵)

در تاریخ ۱۳۸۹/۵/۲۸ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱-استاد راهنمای پایان نامه دکتر مصطفی عمادزاده با مرتبه‌ی علمی استاد امضا

۲-استاد مشاور پایان نامه دکتر سید کمیل طیبی با مرتبه‌ی علمی دانشیار امضا

۳-استاد داور داخل گروه دکتر محسن رنانی با مرتبه‌ی علمی دانشیار امضا

۴-استاد داور خارج از گروه دکتر یارمحمدیان با مرتبه‌ی علمی دانشیار امضا

امضای مدیر گروه

قدردانی و سپاسگزاری

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

سپاس بیکران ایزد منان را که انسان را جویای کمال خلق نمود و به این بنده ناچیز توفیق عنایت فرمود تا رهپوی طریق علم و معرفت باشم و با تکیه بر الطاف الهی بتوانم گامی هر چند ناچیز در جهت تحقیق و پژوهش بردارم.

این نتیجه گویای لطف و توجه اساتید بزرگوار و محترمی است که توفیق بهره برداری از خوان گسترده ی فضل و دانش آنان نصیبم گردید. بر خود فرض می دانم از راهنمایی‌ها و ارشادات بی دریغ و مستمر اساتید بزرگوار آقایان دکتر مصطفی عمادزاده و دکتر سید کامیل طیبی که به عنوان اساتید راهنما و مشاور نقش موثر و فعالی در پیشبرد هر چه بهتر این پژوهش داشتند تشکر کنم.

اگر حمایت‌های بی دریغ و همیشگی پدر ارجمند و بزرگوارم و دلسوزی‌های شبانه روزی مادر مهربانم نبود نه امکان تحصیل میسر بود و نه انجام هیچ تحقیقی از این رو سپاس و قدردانی بی‌شائبه و همیشگی خودم را نثارشان می‌کنم و از خداوند می‌خواهم محبت‌های بی‌دریغشان را او پاسخ دهد که این کار نه در توان من است، نه از زبان قاصر و دستان ناتوانم برمی‌آید.

این تحقیق بیان روشنی است از مساعدت و همراهی همه جانبه همسر و برادرم و مهر دلگرم کننده و یاری امیدوار کننده ی دوستان عزیز و بزرگوارم که در حق این پویشگر علم و ادب روا داشته اند. به پاس این همه لطف و محبت دنیا دنیا سپاس و تشکر و امتنان خود را تقدیم تمامی آن بزرگواران می‌نمایم.

چکیده

در مطالعاتی که در زمینه رشد اقتصادی صورت گرفته، سرمایه انسانی در بیشتر موارد به مثابه آموزش در نظر گرفته شده و کمتر به سلامتی توجه شده است. اما در مطالعات اخیر سلامت نه تنها به عنوان جزیی از سرمایه انسانی، بلکه همزمان و به طور مستقل در مدل های رشد وارد شده و آثار آن بر رشد اقتصادی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. در حقیقت ارتقای سلامتی باعث می شود سرمایه انسانی از طریق انباشت سرمایه بهداشتی، افزایش یافته و به صورت مستقیم بر رشد اقتصادی تاثیر داشته باشد. سلامتی از طریق افزایش طول عمر و کاهش روزهای کاری که نیروی کار به خاطر بیماری خود یا بستگانش از دست می دهد باعث ارتقا بهره وری نیروی کار شده و به طور غیر مستقیم تولید را تحت تاثیر قرار می دهد. از سوی دیگر، افزایش تولید و رشد اقتصادی منجر به افزایش منابع اقتصادی بخش بهداشت و درمان می گردد که بر بهبود وضعیت سلامتی موثر است و این چرخه ادامه می یابد.

این مطالعه ضمن بررسی مبانی نظری رابطه سلامتی و رشد اقتصادی، رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی بر یکدیگر را در ۳۰ کشور منتخب عضو کنفرانس اسلامی طی دوره ۱۹۷۰-۲۰۰۵ میلادی مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد. از آن جا که در الگوی رشد، متغیر سلامتی به عنوان یکی از متغیرهای توضیحی وارد معادله رشد می شود، به لحاظ درون زایی وضعیت به عکس شده و متغیر سلامتی به طور همزمان تحت تاثیر تولید ناخالص داخلی به عنوان متغیر توضیحی قرار می گیرد. برآورد معادلات مورد نظر در این مطالعه براساس رابطه ی همزمانی در داده های تابلویی و استفاده از متغیرهای ابزاری است.

نتایج حاصل از برآورد الگوها نشان می دهد که سلامتی و رشد اقتصادی دارای ارتباط مستقیم و معنی دار بر یکدیگر بوده اند. نتایج حاکی از اثرگذاری معنی دار امید به زندگی، نرخ مرگ و میر کودکان و میزان باروری در سطح اهمیت ۵ درصد بر رشد اقتصادی بوده است. هم چنین تولید ناخالص داخلی در سطح اهمیت ۵ درصد بر سلامتی اثر گذار بوده است، که بیانگر وجود رابطه مکملی بین این دو متغیر مهم اقتصادی است. علاوه بر سلامتی، موجودی سرمایه، نرخ رشد جمعیت و آموزش از جمله عواملی هستند که دارای اثر معنی داری بر سلامتی و رشد اقتصادی در طول دوره مورد مطالعه بوده اند.

کلید واژه ها: سلامتی، رشد اقتصادی، سازمان کنفرانس اسلامی، داده های تابلویی، سیستم همزمان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول : کلیات تحقیق.....
۱-۱-۱.....	۱-۱-۱- مقدمه.....
۲.....	۲-۱- شرح و بیان مسئله پژوهشی.....
۴.....	۳-۱- اهمیت و ارزش تحقیق.....
۵.....	۴-۱- اهداف تحقیق.....
۵.....	۵-۱- فرضیه های تحقیق.....
۶.....	۶-۱- روش تحقیق.....
۶.....	۱-۶-۱- نوع مطالعه و روش پاسخ گویی به سوال های تحقیق.....
۶.....	۲-۶-۱- جامعه آماری.....
۶.....	۳-۶-۱- نمونه آماری.....
۶.....	۴-۶-۱- ابزار گردآوری داده ها.....
۷.....	۵-۶-۱- ابزار تجزیه و تحلیل داده ها و نتایج.....
۷.....	۷-۱- واژه های کلیدی.....
۷.....	۱-۷-۱- سرمایه انسانی.....
۷.....	۲-۷-۱- سلامتی.....
۷.....	۳-۷-۱- رشد اقتصادی.....
۸.....	۴-۷-۱- داده های تابلویی.....
۸.....	۵-۷-۱- سازمان کنفرانس اسلامی.....

فصل دوم : ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق

۹.....	۱-۲- مقدمه.....
۱۰.....	۲-۲- مروری بر مبانی نظری سرمایه انسانی.....
۱۰.....	۱-۲-۲- مفهوم سرمایه انسانی.....
۱۱.....	۲-۲-۲- تشکیل سرمایه انسانی و آثار آن.....
۱۲.....	۳-۲-۲- ویژگی های سرمایه انسانی.....
۱۳.....	۴-۲-۲- اهمیت و ضرورت سرمایه گذاری در سرمایه انسانی.....
۱۴.....	۳-۲-۲- مروری بر ادبیات نظری سلامتی.....

۱۴	۲-۳-۱- سلامتی به عنوان سرمایه انسانی
۱۵	۲-۳-۲- مفهوم سلامتی و اهمیت آن
۱۶	۲-۳-۳- عوامل تعیین کننده سلامتی
۱۷	۲-۴-۱- نگاهی به اقتصاد سلامت
۱۸	۲-۵-۱- اثر سلامتی بر رشد اقتصادی
۱۸	۲-۵-۱- سلامتی و مشارکت اجتماعی افراد
۱۹	۲-۵-۲- سلامتی و بهره وری
۲۰	۲-۵-۳- سلامتی و آموزش
۲۲	۲-۵-۴- سلامت و رشد جمعیت
۲۴	۲-۵-۵- سلامتی، پس انداز و سرمایه گذاری
۲۵	۲-۵-۶- سلامت و فقر
۲۵	۲-۶-۱- رابطه بین سلامتی و رشد اقتصادی
۲۸	۲-۷-۱- بررسی وضعیت سلامتی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه
۳۲	۲-۷-۱- تحلیل وضعیت سلامتی در چند کشور منتخب اسلامی (اندونزی، ایران و عربستان سعودی)
۳۳	۲-۸-۱- مروری بر مطالعات انجام شده
۳۴	۲-۸-۱- مطالعات خارجی
۳۵	۲-۸-۲- مطالعات داخلی
۳۸	۲-۹-۱- آشنایی با سازمان کنفرانس اسلامی
۳۸	۲-۹-۱- ریشه های فکری سازمان کنفرانس اسلامی
۳۸	۲-۹-۲- تاریخچه تشکیل سازمان کنفرانس اسلامی
۴۰	۲-۱۰-۱- خلاصه فصل

فصل سوم : روش تحقیق

۴۱	۳-۱- مقدمه
۴۲	۳-۲- تبیین متغیرها در ارائه الگو
۴۸	۳-۳- ارائه الگو

عنوان	صفحه
۳-۴- اطلاعات و داده های آماری.....	۵۲
۳-۵- کشورهای منتخب و دلایل انتخاب.....	۵۲
۳-۶- روش تخمین: رهیافت داده های تابلویی.....	۵۴
۳-۶-۱- آزمون F لیمر.....	۵۵
۳-۶-۲- متغیرهای ابزاری و روش حداقل مربعات دو مرحله ای در مدل داده های تابلویی.....	۵۶
۳-۷- خلاصه فصل.....	۶۰

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده‌ها و تخمین الگو

۴-۱- مقدمه.....	۶۱
۴-۲- برآورد الگو.....	۶۲
۴-۲-۱- برآورد اثر وضعیت سلامتی بر رشد اقتصادی.....	۶۲
۴-۲-۲- برآورد اثر رشد اقتصادی بر وضعیت سلامتی.....	۶۷
۴-۲-۳- برآورد رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی.....	۷۱
۴-۳- خلاصه فصل.....	۷۲

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادها

۵-۱- مقدمه.....	۷۳
۵-۲- تحلیل کلی نتایج تحقیق.....	۷۴
۵-۳- آزمون فرضیه ها.....	۷۷
۵-۴- پیشنهادها.....	۷۸
۵-۴-۱- پیشنهادات خاص.....	۷۸
۵-۴-۲- پیشنهادات عام.....	۷۹
۵-۵- محدودیت های تحقیق.....	۸۰
۵-۶- پیشنهادات برای مطالعات آینده.....	۸۰
پیوست.....	۸۲
منابع و ماخذ.....	۸۸

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

- شکل (۱-۲): نمودار پراکندگی ارتباط بین امید به زندگی و درآمد ملی سرانه در طول دهه های ۱۹۰۰ تا ۱۹۳۰ و ۱۹۶۰..... ۲۸
- شکل (۲-۲): تغییر در امید به زندگی در جهان، کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه..... ۳۰
- شکل (۳-۲): تغییر در نرخ مرگ و میر کودکان در جهان، کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه..... ۳۱
- شکل (۴-۲): تغییر در نرخ باروری کل در جهان، کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه..... ۳۱
- شکل (۵-۲): روند امید به زندگی دراندونزی، ایران و عربستان..... ۳۲
- شکل (۶-۲): روند نرخ مرگ و میر کودکان دراندونزی، ایران و عربستان سعودی..... ۳۳
- شکل (۷-۲): روند نرخ باروری کل دراندونزی، ایران و عربستان سعودی..... ۳۳

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۳۰	جدول (۱-۲): وضعیت سلامتی در جهان، کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در سال ۲۰۰۵.....
۵۳	جدول (۱-۳): کشورهای منتخب و برخی از شاخص‌های مهم آن.....
۶۳	جدول (۱-۴): برآورد مدل رشد با در نظر گرفتن امید به زندگی به عنوان شاخص سلامتی.....
۶۵	جدول (۲-۴): برآورد مدل رشد با در نظر گرفتن نرخ مرگ و میر کودکان به عنوان شاخص سلامتی.....
۶۶	جدول (۳-۴): برآورد مدل رشد با در نظر گرفتن نرخ باروری کل به عنوان شاخص سلامتی.....
۶۷	جدول (۴-۴): برآورد مدل سلامتی با در نظر گرفتن امید به زندگی به عنوان شاخص سلامتی.....
۶۹	جدول (۵-۴): برآورد مدل سلامتی با در نظر گرفتن نرخ مرگ و میر کودکان به عنوان شاخص سلامتی.....
۷۰	جدول (۶-۴): برآورد مدل سلامتی با در نظر گرفتن نرخ باروری کل به عنوان شاخص سلامت.....

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

اهمیت نقش سرمایه انسانی بر رشد اقتصادی مسئله ای در حوزه توسعه است که از نظر اقتصاددانان دور نمانده است. ولی با این وجود، اکثر مطالعات نظری تنها بر جنبه آموزش که نقش مثبت در ارتقا بهره وری نیروی کار دارد، تکیه داشته اند. سرمایه گذاری در سرمایه انسانی تنها به سرمایه گذاری در آموزش محدود نمی شود، بلکه حوزه سلامت و بهداشت را نیز شامل می گردد. در واقع می توان گفت یکی از عوامل مهم و زیربنایی در دستیابی به رشد اقتصادی توجه به سلامتی نیروی کار است. سلامتی منبع مهم رفاه بشری و وسیله ای برای افزایش سطح درآمد است و اثرات مهمی بر چرخه زندگی دارد.

سلامتی یکی از نیازهای اساسی انسان و پایه هر فعالیتی است که افراد انجام می دهند. همانند آموزش، سلامتی به عنوان یکی از منابع ضروری بهره وری مورد توجه است و می تواند نماینده ای برای کیفیت نیروی کار باشد (هاتاسا، ۲۰۰۱).

در حقیقت ویژگی های کیفی انسان نوعی سرمایه است. زیرا این ویژگی ها می توانند به صورت منبع درآمد بیشتر و یا اقل و ارض فراوان تر درآیند. سرمایه گذاری در کیفیت نیروی انسانی از طریق سلامتی و بهداشت موجب ارتقا قابلیت و ظرفیت های انسان گشته و بر بهره وری کار وی می افزاید. بدین ترتیب، افراد بهره وری بالاتری در تولید خواهند داشت، به صورتی که قادرند کالا و خدمات را با کیفیت بهتری در شرایط مساوی تولید نمایند.

از یک طرف سلامتی و تندرستی نیروی کار از طریق افزایش بهره وری منجر به رشد اقتصادی بیشتر می شود. از طرف دیگر رشد اقتصادی بیشتر از طریق بهبود تخصیص منابع در بخش بهداشت و درمان در ارتقا وضعیت سلامتی نیروی کار موثر خواهد بود. بنابراین هدف از این پژوهش، تحلیل رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی در منتخبی از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی است که آمار و اطلاعات اقتصادی آن ها در دسترس بوده است. مطالعه حاضر شامل پنج فصل است که در فصل اول کلیات موضوع و در فصل دوم ادبیات تحقیق و مبانی نظری و در فصل سوم روش تخمین، در فصل چهارم تخمین الگو و تحلیل نتایج انجام می شود و فصل پنجم به نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها می پردازد. بر این اساس در این فصل پس از بیان مسئله پژوهشی و اهمیت تحقیق، به ارائه اهداف و فرضیه های تحقیق پرداخته می شود که به ترتیب در بخش های (۱-۲) تا (۱-۵) آورده شده است. بخش های (۱-۶) و (۱-۷) نیز به معرفی روش تحقیق و تعریف واژه های کلیدی موجود در پایان نامه اختصاص یافته است.

۲-۱- شرح و بیان مسئله پژوهشی

مطالعات متعددی وجود دارند که اثر عوامل مختلف را بر رشد اقتصادی شناسایی کرده اند که از مهم ترین این عوامل می توان به نیروی کار، سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی اشاره کرد. بر مبنای بررسی تجربیات کشورهای مختلف، بسیاری از صاحب نظران اقتصادی بر این باورند که به تدریج از نقش و اهمیت نسبی سرمایه فیزیکی کاسته شده و توجه به سرمایه انسانی به عنوان عامل کلیدی رشد اقتصادی افزایش یافته است. آموزش، سلامت و

تجربه ابعاد اصلی سرمایه انسانی به شمار می آیند. در مطالعات اولیه در مورد رشد اقتصادی به تاثیر سرمایه انسانی و اشکال آن بر رشد اقتصادی توجهی نمی شد. اما تحولی که در چند دهه اخیر در تفکر اقتصادی ایجاد شد، سرمایه انسانی را به شکل آموزش، در کنار سرمایه فیزیکی به عنوان نهاده در تابع تولید وارد نموده و پس از آن در دهه اخیر، شکل دیگری از سرمایه انسانی با عنوان سلامتی وارد تابع تولید شده است (بارو^۱، ۱۹۹۶).

وضعیت سلامتی افراد از طرق مختلفی چون بهره وری نیروی کار، عرضه نیروی کار، آموزش، پس انداز و سرمایه گذاری می تواند بر اقتصاد و عملکرد آن تاثیر گذار باشد. کارگران سالم تر که از دوره زندگی و کاری طولانی تر بهره مندند، به دلیل توانایی ذهنی و جسمی خود قادرند تا تولید کل را افزایش دهند. همچنین بهبود در وضعیت سلامت افراد با افزایش تعداد ساعات کار، بر عرضه نیروی کار تاثیر مثبتی می گذارد.

خانوارهای سالم تر مخارج بیشتری را به آموزش فرزندان خود اختصاص می دهند. بعلاوه بچه های سالم تر نرخ بالاتری از حضور در مدرسه را دارند و از این طریق میزان دانش و آگاهی آن ها توسعه می یابد. افراد سالم تر انتظار زندگی و کار طولانی تری دارند و از انگیزه های بیشتری برای سرمایه گذاری در آموزش بر خوردارند و می توانند از منابع و نتایج حاصل از آن برای مدتی طولانی بهره ببرند. افراد سالم تر ممکن است بیشتر برای بازنشستگی پس انداز کنند و یا در سرمایه فیزیکی سرمایه گذاری نمایند. بالا رفتن طول عمر در کشورهای در حال توسعه انگیزه جدیدی برای نسل حال جهت پس انداز به وجود آورده است، انگیزه ای که می تواند اثرات زیادی بر نرخ پس انداز ملی داشته باشد. این پس انداز، سرمایه گذاری را بالا برده و نرخ رشد اقتصادی را ترقی می دهد.

شواهد نمایانگر این حقیقت است که بین سطوح بالای سلامتی و سطوح بالای درآمد ارتباط مستحکمی وجود دارد. درآمد بالاتر از طریق دستیابی به آب سالم، تغذیه بهتر، مراعات اصول بهداشتی و توانایی خرید بیشتر و با کیفیت بهتر مراقبت های پزشکی منجر به سلامت بهتر و بیشتر می گردد. در جامعه ای که افراد آن از سلامت بیشتر برخوردار باشند، روزهای بیشتری در هفته، در ماه و در سال به کار اشتغال خواهند داشت. از یک سو در سطح کلان کشورهای با درآمد بالاتر، هزینه بیشتری در بخش بهداشت عمومی دارند و در سطح فردی نیز خانوارهای با درآمد بالاتر از غذای بهتر، سرپناه و خدمات درمانی بهتری استفاده می کنند. از دیگر سو سلامت بیشتر و بهتر در سطح کلان و فردی منجر به افزایش بهره وری نیروی کار می شود. این جریان بین وضعیت سلامتی و درآمد ادامه خواهد داشت.

در نتیجه رشد اقتصادی و وضعیت سلامتی وابسته به یکدیگر هستند. از این رو یافتن رابطه بین سلامتی و رشد اقتصادی می تواند نقش مهمی در برنامه ریزی های اساسی در کشورهای مختلف ایفا کند. اکثر کشورهای عضو کنفرانس اسلامی (OIC) از جمله کشورهای در حال توسعه اند. یکی از علل بهره وری پایین نیروی کار در این کشورها پایین بودن شاخص های سلامتی است. لذا این مطالعه با در نظر گرفتن اهمیت موضوع بویژه در کشورهای در حال توسعه، درصدد است با استفاده از اطلاعات و آمار گروهی منتخب از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی که در دسترس بوده است، رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی را مورد بررسی قرار دهد. بررسی این رابطه در چارچوب معادلات همزمان رگرسیونی با تصریح داده های تابلویی صورت می گیرد.

۱-۳- اهمیت و ارزش پژوهش

توسعه مرزهای دانش و فراهم شدن زمینه هایی برای کاربردی شدن علوم، سبب ظهور رشته های بین رشته ای هم چون اقتصاد سلامت و اقتصاد آموزش شده است. سلامت یکی از مهم ترین سرمایه گذاری ها در زمینه سرمایه انسانی محسوب می شود. ارزش اقتصادی سلامتی در اثراتی است که به طور مستقیم و غیر مستقیم بر بهره وری دارد. سرمایه گذاری در سلامتی، بهره وری نیروی کار را افزایش می دهد و فقر را کاهش می دهد. زیرا نیروی کار سالم تر از توانایی روحی و فیزیکی بالاتری نسبت به نیروی کار بیمار و ناتوان برخوردار است و در نتیجه سلامتی به رهایی از فقر کمک می کند. سلامتی تاثیر قابل توجهی بر رفاه می گذارد و بازدهی افراد را نیز تقویت می نماید. افزایش سرمایه گذاری بخش سلامت در اقتصاد کشورها ضرورت توجه به حوزه اقتصاد سلامت را آشکار ساخته است. کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی کشورهایی در حال توسعه اند که با وجود مشکلاتی از قبیل: کمبود مهارت های انسانی، ناکارایی در تولید و بی تحولی تکنولوژیکی نتوانسته اند به بهبود شاخص های سلامتی بپردازند.

سلامت بهتر به رشد اقتصادی کمک می کند و از ضررهای ناشی از کمبود تولید که در اثر بیماری کارگران به وجود می آید جلوگیری می نماید و اجازه نمی دهد که ضعف در سلامت، مانع اجرای ایده آل برنامه شود. بعلاوه سلامت بهتر، منابعی را که در صورت عدم وجود سلامت صرف درمان بیماری ها می شود به استفاده های بهینه می رساند. واضح ترین مزایای سلامت بهتر، روزهای کمتری است که صرف رسیدگی به بیماری می شود

که باعث افزایش بهره وری و فرصت های بیشتری برای یافتن شغل های بهتر و زندگی کاری طولانی تر می گردد.

با توجه به این که بزرگ ترین چالش قرن ۲۱ ایجاد زندگی سالم تر، طولانی تر و لذت بخش تر و عاری از فقر است. فراهم کردن فرصت هایی برای مشارکت افراد در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی ضرورت می یابد. بنابراین مطالعه ی چنین آثاری اهمیت موضوع سلامتی را به ویژه در کشورهای عضو کنفرانس اسلامی نشان می دهد (مالیک^۱، ۲۰۰۶).

این نکته هم شایان ذکر است که رشد مداوم اقتصادی و توسعه همه جانبه جوامع بشری نیز موجب دسترسی بیشتر به مواد غذایی و نهادهای بهداشتی و درمانی و بالارفتن استانداردهای زندگی می گردد و از این طریق اثراتی در بهبود بهره وری خواهد داشت.

عدم توجه به وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی می تواند بهره وری نیروی کار را کاهش دهد و بدین وسیله بر سرمایه گذاری و بازده اقتصادی در آینده تاثیر نامطلوب بگذارد. بنابراین، این مطالعه ضمن بررسی مبانی نظری وضعیت سلامتی و رشد، با بکارگیری روش های اقتصادسنجی به کمی سازی روابط بین متغیرهای تاثیر گذار بر این فرآیند می پردازد. زیرا شناسایی نقش سلامتی در رشد اقتصادی و تاثیر گذاری آن بر شاخص های اقتصادی زمینه را برای توجه بیشتر به آن به ویژه در جوامع اسلامی فراهم می سازد.

۴-۱- اهداف تحقیق

- با توجه به ارتباط بین سلامتی نیروی کار و رشد اقتصادی این مطالعه اهداف زیر را دنبال می کند .
- ۱- شناسایی تاثیر وضعیت سلامتی بر رشد اقتصادی در کشورهای منتخب عضو کنفرانس اسلامی.
 - ۲- شناسایی تاثیر رشد اقتصادی بر وضعیت سلامتی در کشورهای منتخب عضو کنفرانس اسلامی.
 - ۳- شناسایی رابطه متقابل سلامتی و رشد اقتصادی و همزمانی اثر گذاری آن ها بر یکدیگر در کشورهای منتخب عضو کنفرانس اسلامی.

۵-۱- فرضیه های تحقیق

- ۱- سلامتی منجر به افزایش رشد اقتصادی در کشورهای منتخب عضو سازمان کنفرانس اسلامی می گردد.

۲- رشد اقتصادی به بهبود وضعیت سلامتی کشورهای منتخب عضو سازمان کنفرانس اسلامی کمک می نماید.
 ۳- بین رشد اقتصادی و وضعیت سلامتی کشورهای منتخب عضو کنفرانس اسلامی رابطه تعاملی و همزمان وجود دارد.

۱-۶- روش تحقیق

۱-۶-۱- نوع مطالعه و روش پاسخ گویی به سوال های تحقیق

روش تحقیق در این مطالعه از نوع تحلیلی-توصیفی است که با جمع آوری داده ها و اطلاعات به روش کتابخانه ای به بررسی و تحلیل رابطه متقابل وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب پرداخته است. هم چنین این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است.
 دوره مورد بررسی سال های ۲۰۰۵-۱۹۷۰ است. از آن جا که آمار و داده ها هر ۵ سال یکبار منتشر می شود از میانگین پنج ساله استفاده شده است.

۱-۶-۲- جامعه آماری

جامعه آماری، تمامی کشورهای عضو کنفرانس اسلامی می باشد.

۱-۶-۳- نمونه آماری

نمونه آماری مورد استفاده در این پژوهش تعداد ۳۰ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی می باشد که آمار و اطلاعات اقتصادی آنها کامل تر بوده است.

۱-۶-۴- ابزار گرد آوری داده ها

از داده های بانک جهانی^۱ و جداول جهانی^۲ Penn استفاده شده است.

1 - (World Development Indicators-CD ROM-2006)

2 - Penn World Tables V:6.1 & 6.2

۱-۶-۵- ابزار تجزیه و تحلیل داده ها و نتایج

در این تحقیق، جهت تخمین مدل، روش داده های تابلویی برای داده های گروهی از کشورهای عضو کنفرانس اسلامی به کمک نرم افزار اقتصادسنجی Stata 9.2 مورد استفاده واقع شده است. بررسی الگوها در این رساله با استفاده از به کارگیری متغیرهای ابزاری و روش حداقل مربعات دو مرحله ای در الگوهای سیستم معادلات همزمان صورت می پذیرد. از نرم افزار Excel نیز جهت پردازش داده ها استفاده گردیده است.

۱-۷-۷- واژه های کلیدی

۱-۷-۱- سرمایه انسانی^۱

مهارت ها، ظرفیت ها و توانایی هایی که موجب بهبود در کیفیت نیروی انسانی می شود و بر کمیت و کیفیت تولید می افزاید، علاوه بر این برای دارنده این مهارتها و قابلیت ها افزایش درآمد ایجاد می نماید (بینگ جو^۲، ۲۰۰۲، صفحه ۳۳۳).

۱-۷-۲- سلامتی^۳

سازمان بهداشت جهانی (WHO)^۴ سلامتی را وضعیت رفاه اجتماعی، ذهنی، جسمی و نه صرفاً عدم بیماری و ضعف بیان می کند. سلامتی هنر پیشگیری از بیماریها و طولانی کردن عمر و ارتقا سلامتی به وسیله کوشش های متشکل اجتماعی است. سلامتی بر منابع انسانی و اجتماعی علاوه بر ظرفیت های فیزیکی تاکید دارد (WHO).

۱-۷-۳- رشد اقتصادی^۵

رشد اقتصادی به منزله ی افزایش مداوم درآمد ملی یا تولید ناخالص ملی در طی یک دوره ی زمانی معین است. این افزایش به صورت درصد تغییرات درآمد ملی یک جامعه نسبت به سال قبل محسوب می شود و در مفهوم کلی خود صرفاً پدیده ای کمی است (لوتر^۶، ۲۰۰۲).

1 - Human Capital

2 - Beyengju

3 - Health

4 - World Health Organization

5 - Economic Growth

6 - Hendricks Lutz

۱-۷-۴- داده های تابلویی^۱

رهیافت داده‌های تابلویی یکی از موضوعات نظری و کاربردی با اهمیت در اقتصادسنجی است. این روش، یک محیط بسیار غنی از اطلاعات را در جهت گسترش دادن تکنیک‌های برآورد و نتایج نظری در اختیار محقق قرار می‌دهد (گرین^۲، ۲۰۰۱). در این روش، واحد مقطعی یکسان (برای مثال یک خانواده، یک بنگاه یا یک کشور)، طی زمان بررسی و سنجش می‌شود. در حقیقت این روش تخمین، ترکیبی از مشاهدات یا داده‌های سری زمانی و مقطعی است. منظور از سری زمانی، اندازه‌گیری و ثبت یک متغیر در دوره‌ای از زمان و منظور از داده‌های مقطعی، اندازه‌گیری یک متغیر در یک زمان برای واحدهای مختلف است (گجراتی، ۱۳۸۳).

۱-۷-۵- سازمان کتفرانس اسلامی^۳

این سازمان متشکل از ۵۷ کشور اسلامی است که با هدف یکپارچه کردن امت اسلامی و ایجاد وحدت و همبستگی میان آنان تشکیل گردیده است. این سازمان از لحاظ گستره جغرافیایی در قاره‌های آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا پراکنده شده است که در واقع یک سازمان فرا منطقه‌ای محسوب می‌شود.^۴

1 - Panel Data
 2 - William H. Greene
 3 - Organization of the Islamic Conference
 4 - www.oic-oci.org

فصل دوم

ادبیات موضوع

۲-۱- مقدمه

رابطه سلامتی و رشد اقتصادی در کشورهای جهان از اهمیت بالایی برخوردار است. عدم توجه به وضعیت سلامتی و رشد اقتصادی بهره‌وری نیروی کار را کاهش می‌دهد و بدین وسیله بر سرمایه و بازده اقتصادی در آینده تاثیر نامطلوب می‌گذارد. مروری بر ادبیات موضوع، فرصت بیشتری را برای شناسایی عوامل تاثیرگذار بر رابطه‌ی بین سلامتی و رشد اقتصادی فراهم می‌سازد.

بدین لحاظ این فصل در پنج بخش تنظیم شده است. پس از مقدمه، در بخش دوم مبانی نظری سرمایه انسانی مطرح می‌گردد و در بخش سوم به مبانی نظری ادبیات سلامتی اشاره می‌شود. در بخش چهارم اثر سلامتی بر رشد اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. از آن جا که هدف اصلی این مطالعه بررسی رابطه بین سلامتی و رشد اقتصادی است، در بخش پنجم مبانی نظری رابطه سلامتی و رشد اقتصادی بررسی می‌گردد. در ادامه، این فصل به بررسی وضعیت سلامتی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه پرداخته و مروری بر مطالعات صورت گرفته در زمینه سلامتی و رشد اقتصادی دارد و در بخش آخر جمع‌بندی از مطالب این فصل ارائه می‌شود.